

פרשת וארא – ЕГИПЕТСКОЕ ИЗГНАНИЕ

Приход Авраама-авину в Мицраим был событием из разряда «дела отцов» – маасе авот. Он привел в движение исторические законы, которые впоследствии должны были «сработать» у сынов и сынами активизироваться¹. У сынов это проявилось как египетское изгнание. Галут Мицраима, в свою очередь, был архетипом галута². Все последующие изгнания – лишь очередной поворот в действии сил, развязанных в Египте³. А наше освобождение из Египта обеспечено присутствующим в каждом изгнании моментом освобождения⁴. Галут Мицраима был также моделью личного изгнания, под которым следует понимать любую ситуацию, в которой нам не удастся реализовать наш духовный потенциал⁵, поскольку душа, пребывая в теле, находится в изгнании, и освобождение из Египта дало всем нам внутренний потенциал для избавления наших душ⁶.

Египетское изгнание – не только архетип изгнания. Оно присутствует в последующих изгнаниях и как таковое, потому что осталось незавершенным. Если бы мы завершили галут Мицраима, то есть если бы мы выполнили весь тикун, заложенный в его потенциале, никакие другие изгнания были бы уже не нужны⁷. После получения Торы мы пошли бы напрямую в Страну Израила и никогда бы уже ее не покинули. Моше-рабейну был бы Машиахом. Его духовная мощь была такова, что, приведи он нас в Эрец-Израэль, никакая сила на земле не могла бы повернуть этот процесс вспять.

ИЗГНАНИЕ КАК ЧАСТЬ ИЗБАВЛЕНИЯ

Пасхальная агада говорит, что мы были не только עבדים фараона, но что – не будь мы освобождены – мы бы до сих пор были משועבדים фараоном. Обратите внимание на эти два однокоренных, но разных слова. Далее сказано: и поэтому Б-г вывел нас из עבדות к חרות и из שעבוד – к גאולה. Слово עבדות относится к физическому рабству, слово שעבוד – к долговому или моральному обязательству. В данной ситуации это означает, что евреи могли быть освобождены физически, но при этом остаться рабами культуры и нечистоты Египта. Следовательно,

¹ עיין בט"ז בראשית מה יד ועוד הרבה

² פחד יצחק, פסח, מאמר א ס"ד

³ רמב"ן מז כח: הרמב"ן עושה חמש השוואות בין גלות מצרים וגלות אדום אור גדליהו שמות דף ו בכח היה נכלל כל הגלויות בתוך גלות מצרים ... ולכן מצינו שאמרו חז"ל על מה שנאמר לאברהם אבינו בשעת ברית בין הבתרים "וגם את הגוי" – "וגם" לרבות שאר מלכויות, כי בפירוש בתורה לא נכתב רק גלות מצרים, ושאר הגלויות הם מצד רבוי בקרא, ודבר זה הוא כלל גדול בתורה, כי דבר הנכתב בפירוש הוא העצם, ומה שלצד הוא כטפל

⁴ אור גדליהו שם: והגאולה מגלות מצרים היתה גאולה בכח מכל הגלויות ... [וזה] הכוונה במה שאמר הקב"ה אהי אשר אהי ומביא רש"י אהיה עמם בצרה הזאת כמו שאהיה עמם בשעבוד שאר מלכויות ... ומה מוכח גם כן שיהיה עוד גאולות

⁵ אור גדליהו שם, עמוד 9: כמו שיש גלות כלל וגאולת הכלל, כן יש ענין של גלות בפרטיות, שיכול האדם הפרטי להיות בגלות, כי הרי יש לכל נברא כחות גדולים, שבתוך כל אחד יש חלק אלוקי ממעל, וכביכול יש בכל אחד הבחינה של אנכי ארד עמך, שהאנכי יורד בכל אחד ואחד מכלל ישראל, ומבואר בספרים שאנכי מרמז על תורה, על האנכי ד' אלוקיך, ובכל אחד יש זה האנכי ... וכשאינן כחות הנשמה מאירים תוך הגוף, אז נקרא שהנשמה הוא בגלות.

⁶ אור גדליהו וארא עמוד 26: ארבע לשונות אלו של גאולה שייכים גם לכל יחיד ויחיד ... והנשמה של האדם הוא בגלות אצל הגוף וגו' ע"ש

⁷ אור גדליהו וארא עמוד 23: ואילו זכו ישראל היו סובלים גלות מצרים בשלימות והיו זוכים להגאולה, אך בזה שלא נשלמה הגלות במצרים הוצרכו לעוד גלויות, ומה שנכלל בגזירה הרביעית הוא בפועל בגלות הארוך הזה.

Исход был в такой же степени духовным избавлением – גאולה, как и физическим – חרות¹.

Парадокс состоит в том, что изгнание на самом деле являлось частью процесса духовного освобождения. שְׁעוּבַד מִצְרַיִם, так же, как избавление, был дан, чтобы очистить евреев и поднять их на максимальную высоту. Страдания рабства были самым верным средством очищения. Но, помимо этого, Всевышний с помощью этого рабства развивает Свои отношения с еврейским народом и начинает вести его к более высокому уровню.

В конце прошлой недельной главы Моше-рабейну просит Паро отпустить бней-Израэль. В ответ фараон заставляет евреев, в дополнение к изготовлению кирпичей, которым они занимались, добывать еще и сырье для них (солону), не снижая норму выработки². Евреи были вынуждены рассеяться по всему Египту, чтобы выполнять этот новый указ (это уже четвертый указ, как сказано в אור גדליהו, в отрывке, цитируемом в примечании 3, см. ниже)³. Они так угнетены, что вынуждены прекратить соблюдение субботы, лишиться всех радостей этого дня, когда они не только отдыхали, но собирались вместе, что давало им ощущение единства. Теперь это единство и сила этого единства исчезли⁴. Евреи теперь также оказываются в большем подчинении у любого египтянина на улице, и эти египтяне проявляют не меньшую жестокость, чем фараон и его надсмотрщики. (Поэтому, когда приходят казни, не пощажены ни один египтянин⁵.) Евреи страдают уже не только от тягот рабства, но и от полного отчаяния: им кажется, что уже ничто не поможет – они навеки останутся рабами⁶. Моше-рабейну сетует Всевышнему, что его, Моше, вмешательство, его шлихут ухудшил положение⁷.

¹ רב צדוק הכהן, פרי צדיק, פסח י (ספר ויקרא): עבדים היינו כו' הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו וכו'. כבר עמדו על שינוי הלשון התחיל בלשון עבדים ואחר כך אמר לשון משועבדים וכן אחר כך בפסוקא לפיכך הוציאנו מעבדות לחרות כו' ומשעבוד לגאולה גם כן לשון עבדות ולשון שעבוד, הענין דעבד, היינו קנוי בקנין גופו, ומשועבד, היינו על ידי חוב שיש עלינו, וזה שכתוב עבדים היינו כו' ויוציאנו ה' אלו קנינו לחירות, ומכל מקום היה עוד לפרעה טענות עלינו שרדף אחרינו, והיינו מפני הקטרוג שהיה עוד וכמו שכתבו במכילתא והמים להם חמה כתיב חסר אל תיקרי חומה אלא חמה שאף על ישראל היה קצף... וז"ש ואלו לא הוציא כו' משועבדים היינו לפרעה במצרים והיינו אף שמדינת מצרים נחרבה ופרעה נאבד מכל מקום משועבדים היינו לקליפת פרעה במצרים שהוא ערות הארץ ואף שישראל היו גדורים מן העריות אז (כמ"ש שיר השירים רבה) מכל מקום לא זכו להתברר במדת צדיק יסוד עולם והיה עוד עליהם קטרוג ושעבוד

² שמות ה: (ז) לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשם הם ילכו וקששו להם תבן: (ח) ואת מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול שלשם תשימו עליהם לא תגרעו ממנו כי נרפים הם על כן הם צעקים לאמר נלכה נזחא לאלקינו: (ט) תכבד העבדה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר: (י) ויצאו נגשי העם ושטריו ויאמרו אל העם לאמר כה אמר פרעה אינני נתן לכם תבן: (יא) אתם לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין נגרע מעבדתכם דבר:

³ שמות ה: (יב) ויפץ העם בכל ארץ מצרים לקשש קש לתבן:

⁴ אור גדליהו וארא עמוד 23: הגזירה הרביעית ... היא גזירה הכי קשה, שנקח מהם כה האחדות, וכן דרשו חז"ל על מה שכתוב "לא תאספון לתת תבן לעם" שכתוב לא תאספון באלף (מלשון אסיפה), שביום השבת היו נאספים יחד, והיו קורין באגרות של גאולה, ובגזרת פרעה ניטל מהם יום השבת שבו היו שובתים ממלאכה, ונכלל גם כן שלא יתאספו יחד, רק יתפורו בכל ארץ מצרים.

⁵ אור גדליהו וארא עמוד 23: ובאמת בחז"ל מבואר שעל ידי הויפץ העם נגזר על מצרים העשר מכות, שהרי ההמון עם במצרים היה להם טענה ... [ש]הם לא עשו כלום לבני ישראל, ורק להמלוכה היו בני ישראל עבדים ... לכן גזר הקב"ה שיתפורו בכל ארץ מצרים בכדי שכל בני מצרים יעבדו בבני ישראל ויתלוצצו בהם.

⁶ שמות ו ט: ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה (ע"פ ממעמקים עמ' 27)

⁷ שמות ה: (כב) וישב משה אל ה' ויאמר אד-ני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתי: (כג) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך:

וכתב הכתב וקבלה: אין כוונתו בזה לטעון למה לא הצילם עד שישלחם, כי כבר הודיעו ית' שלא ישלחם כ"כ מהרה עד אחר רבוי הנפלאות, אבל טען על שלא יצילם מאשר הרע כעת על העם והכביד העבודה עליהם במניעת התבן ובוזה הם בצרה גדולה (רא"ש):

Хидушей a-Рим говорит, что поступки Моше действительно обусловили ухудшение положения, потому что Моше-рабейну действовал на уровне мидат-а-дин и как новый лидер еврейского народа явился причиной того, что весь еврейский народ стал судим по этой более высокой мерке¹. На каком-то более глубоком, на духовном уровне еврейский народ был действительно способен соответствовать столь строгому критерию. Но в мире практики, עולם המעשה, евреи все еще нуждались в мягкости ² מדת הרחמים.

Всевышний отвечает тем, что ускоряет избавление³. Но за это приходится заплатить свою цену: еврейский народ уходит из Египта преждевременно, зато ему предстоит пройти через последующие изгнания, чтобы возместить непройденное⁴. Моше-рабейну теперь не может ввести еврейский народ в Израиль, потому что его уровень духовности настолько высок, что он будет препятствовать последующим изгнаниям⁵. Характер этих будущих изгнаний должен в точности отвечать условиям, необходимым для завершения тикун Кляль Исраэль. Поскольку начавшееся с четвертого указа – о сборе соломы для изготовления кирпичей – распространение евреев по всему Египту заканчивается преждевременно, предстоящие нам в будущем изгнания отразят это распространение как рассеяние еврейского народа среди других народов⁶.

Все это было частью Б-жественного плана. В тот период, когда дела, казалось, шли все хуже, Всевышний уже расставил по местам все элементы

אמנם באור החיים שיטה אחרת והוא הבין שמשה עכשיו בקש גאולה מידיית: לדבר בשמך וגו' והצל וגו' פירוש מלבד טענות הראשונות עוד הוא קובל לפני מלך איך יהיה הדבר הזה, כי מאז דברתי לרשע זה בשמך לא די שלא עשה אלא הוסיף להרע, ודקדק לומר מאז פירוש משעה עצמה שהזכיר לו שמו יתברך נתמלא חמה, כי בזה יוכר הדבר כי מה שעשה הוא משנאתו את ה', וממיעוט ערכו בעיניו נתכוון לזלזל ח"ו, ואין לך מרים יד במלך ונוגע בכבודו כזה, ונתכוון משה בזה לומר כי איך לא נתקנא אל עליון לכבוד שמו להציל לישראל מידו למנעו מהרע לעמו תיכף ומיד, הגם שלא יהיו ראויים ישראל לנס מצד עצמן, יהיו ראויים למען שמו יתברך אשר חילל רשע בגובה לבו, והוא אומר והצל לא הצלת בתמיהה האיד לא הצלת אותם למען מנאץ שמך, וכפל לומר ב' הצלות לרמוז כי בלא טעם זה הם עומדים להצלה, ולזה שלחו:

¹Сфат эмет объясняет: создавая верхние миры, Всевышний сначала создал их в соответствии с мидат-а-дин. Но создавая нижние миры, он сделал их в соответствии и с мидат-а-дин, и с мидат-а-рахамим, в сочетании того и другого. Верхние миры, однако, по-прежнему держались исключительно на мидат-а-дин. Моше-рабейну пришел поднять еврейский народ до уровня, когда он мог бы действовать в соответствии с уровнем этих верхних миров:

שפת אמת מובא באור גדליהו וארא עמוד 25: בעולם המחשבה נשארה הבראה במדת הדין, רק שבעולם המעשה שיתף עמו מדת הרחמים, וישראל שהם עלו במחשבה תחילה יש להם שייכות למדת הדין אשר עלתה במחשבה תחילה

²אור גדליהו וארא עמוד 25: אך גם בבני ישראל אינו מתקיים בפועל במעשה על פי מדת הדין, וכמו שאמר הרה"ק מגור לפרש מה שאמרו חכמנו ז"ל אין לך דבר העומד בפני הרצון, היינו שאין שום דבר המעכב רצונותיו של האדם, ובהרצו יכול האדם להיות שלם לגמרי וגו'

³אור גדליהו וארא עמוד 24: ובשביל שבני ישראל לא יכלו לסבול עול השעבוד ומשרע"ה אמר למה הרעתה בשביל צערן של ישראל, לכן אמר לו הקב"ה עתה תראה – פירוש מה שהיה צריך להיות לאחר זמן – בכדי להשלים הד' מאות שנה, יהיה כבר "עתה", שהקב"ה ימהר את הקץ בשביל ישראל.

⁴אור גדליהו וארא עמוד 24: ומדבר זה גופא שאמר משה למה הרעתה וגרם שקושי השעבוד לא השלים הד מאות שנה, נגרם שיהיה צורך לעוד גלויות

⁵אור גדליהו וארא עמוד 24: וזה גופא היתה הסיבה שמשה רע"ה לא היה ביכולתו להכניס את בני ישראל לארץ, וכמו שאמרו חז"ל שכל מה שעשה משה יש לו קיום לנצחיות ומעשה ידיו של משרע"ה לא היו בטלים, ואילו היה משרע"ה מכניס את בני ישראל לארץ, לא היו ישראל גולים ובית המקדש לא היה הרב

⁶אור גדליהו וארא עמוד 23: ומה שנכלל בגזירה הרביעיית הוא בפועל בגלות הארוך הזה. וכן כמו שגזירה הרביעיית היתה בעיקר הפיזור, כן גלות זה עיקר הגזירה היא הפיזור.

полный уровень избавления. Указ о соломе привел к уровню избавления, обозначенному как **ולקחתי אתכם לי לעם**, – еврейский народ был освобожден до состояния, когда он был взят Всевышним в качестве Его избранного народа. (Здесь аспект избавления, связанный с этим указом, свидетельствует о том, что сам указ был следствием недостаточного единства еврейского народа.)²

Итак, рабство приводит к Исходу – рождению еврейского народа. Наконец реализация цели Творения может начаться. Это означает, что рабство и Исход со всеми сопутствующими ему чудесами аналогично Творению.

В центре этого процесса находились **מכות מכות** должны были показать, что Всевышний полностью управляет сотворенным Им миром. Рассказывая о **מכות**, Тора трижды употребляет слово **תדע**:

למען תדע כי אין ד' בקרב אלוקינו³ (שמות ח ו)

למען תדע כי אני ד' בקרב הארץ⁴ (שמות ח יח)

בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ⁵ (שמות ט יד)

В первый раз это утверждение Его реальности (**אין כד'**), во второй раз – свидетельство Его ашгахи (**אני ד' בקרב הארץ**), и в третий раз – Его всемогущества (**אין כמוני**)⁶, о чем говорит один из тринадцати принципов нашей веры⁷. Вера не осталась абстрактной философией или даже традицией. Присутствие Всевышнего было продемонстрировано со всей очевидностью!⁸

Чудеса показывают, что Б-г не только однажды сотворил мир, но что Он продолжает участвовать в событиях. Провидение Всевышнего пронизывает все уровни реальности (десять казней). Но казни были также **הטבע במערכת הטבע**⁹ – изменением в самом порядке Творения. Демонстрируя новые законы, по

¹ אור גדליהו שם: וגזירה הרביעית היתה "תכבד העבודה על האנשים וגו' ואל ישעו בדברי שקר" והיא הגזירה הכי קשה

² אור גדליהו וארא עמוד 23: לשון הרביעית כתיב ולקחתי אתכם לי לעם שזה עיקר החסרון והגזירה בצרה זו – מה שהם מפוזרין , והגאולה היא הלקיחה להיות מיוחדים לעבודת יתברך וגו'

³ שמות ח ה: ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר (תשארנה: ו) ויאמר למחר כדברך למען תדע כי אין כידוד אלהינו:

⁴ שמות ח יז) כי אם אינך משלח את עמי הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה: (יח) והפילתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע כי אני יודו בקרב הארץ:

⁵ שמות ט יד) כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ:

⁶ של"ה

⁷ אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא **בורא**, **ומנהיג** לכל הברואים, והוא **לבדו** עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. ועל זה באו המכות בשלוש קבוצות דצ"ך, עד"ש, באח"ב

⁸ של"ה, שם: וכן נצטוינו לידע דבר זה בידיעה אמיתית, ולא די באמונה מצד הקבלה, רק ידיעה בלב מצד ההשגה, כמו שנאמר, "יודעת היום והשבות אל לבבך כי ד' הוא אלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (דברים ד), "ד' הוא האלוקים" זוהי מציאות ד' ית' "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" זוהי השגחתו בעליונים ובתחתונים, "אין עוד" זה מורה על יכולתו.

⁹Согласно Мааралу (גבורת ד', פ, לב קטע המתחיל ודע) только превращение речной воды в кровь относится к явлениям такого порядка. Во всех же остальных случаях, считает он, природа чудес соответствовала в определенной степени форме, масштабам вещей, их срокам, их причастности к Гошену и другим факторам.

существу – новое Творение, казни доказали, что **עשה** не только постоянно осуществляет, так сказать, текущую **העשה**, но что Он – Творец Вселенной. Казни работали «вспять», в направлении к началу, восстанавливая чистоту Творения¹ и его духовные цели². Их было десять, как десять было речений Творения.

Есть у нас еще одна «десятка» – Десять заповедей. Они отражают цель Творения³. (Существуют и другие сочетания из десяти составляющих, и Маараль говорит, что все они связаны с раскрытием порядка Творения⁴.) На самом деле Исход был переходом от десяти речений, связанных с природным миром, к его внутреннему содержанию – Десяти заповедям⁵.

ПРИРОДА ГАЛУТА

Считается, что еврейский народ находится в галуте, когда он является субъектом расхожих ценностей, культуры и идеалов цивилизации галута, т.е. перенимает их⁶. В конечном счете в галуте находится именно наше сознание, когда оно заполняется проблемами и ценностями принявшей нас страны, ее

¹מהר"ל גבורות ד' פ' נו

²צדקת הצדיק קצא: ערוב: הפליתי נגד כבוד את אביך – מדת דרך ארץ וד"א רק כשמכירים שהכל מהש"י ולכן נאמר בו כי אני ד' בקרב הארץ = אמיתות מדת ד"א
דבר: הפלה נגד לא תרצח – מדה כנגד מדה
שחין: נגד לא תנאף – שהיו מיפין עצמן (לא תרצח ולא תנאף ב הפכים ומצרים שטופי זמה אבל הם בכלל ישוב העולם וזהורים מלא תרצח והיה גם בזה טענה לכן איתא (בדבר) והפלה וגו'
ברד: בגושן לא היה

³ פחד יצחק, חנוכה, מאמר ד ה: והנה רצון ד' נתגלה לנו בשתי מערכות ... עשרה מאמרות ... היא חכמה היצונית לגבי חכמת התורה (עשרה מאמרות).
שם, פסח, מאמר מז ב: בעשרת מאמרות נברא העולם, ובעשרת הדברות ניתנה תורה... בארמית דבר (בפתח) פירושו מנהיג ועוד בכמה מקומות בפחד יצחק.

⁴ספר דרך חיים - פרק ה משנה ב: הקב"ה היה מנסה את אברהם בכל חלקי נסיון, ... וכן עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים מפני שהקב"ה רצה לעשות להם נסים בכל החלקים כי אין הנסים שוים, ... כי התנא נקט הסדר לפי הבריאה, וזה כי התחיל בעשרה מאמרות נברא העולם דבר זה הוא התחלת הבריאה, ואחר כך עשרה דורות מאדם עד נח וכן עשרה דורות מן נח עד אברהם הכל המשך סדר העולם, וכן עשרה נסיונות נתנסה אברהם מה שהיה בהמשך העולם, וכן עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה נסים על הים הכל מה שהיה בהמשך סדר העולם, וכן עשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום, וכן עשרה נסים נעשו לאבותינו במקדש, כל אלו הדברים מה שהיה נעשה ונתחדש כפי מה שהיה נמשך סדר העולם שברא הקב"ה.

(ואמנם שרק כתב כאן שהדברים מופיעים במשנה לפי הסדר שהופיעו בברואה, אבל אפשר לומר שבא להדגיש שבאמת לבריאה יש סדר, ולכן חשוב להזכיר את הדברים לפי סדר הזה)

⁵ פחד יצחק, פסח, מאמר מז ו: המהלך הפנימי של גאולת מצרים הוא המעבר בהנהגת העולמית מן המאמר אל הדבור.

⁶Поэтому греческое изгнание считается духовным, в том смысле, что культура эллинизма быстро прижилась на святой почве Израиля, где иудаизм должен был оказаться сильнейшим. Вот почему греки считаются одним из народов, обусловивших изгнание. В реальности евреи никогда не были физически изгнаны греками. Греки завоевали Израиль, но оставили евреев в стране. Но греки – совершенно сознательно – навязывали евреям свою культуру. А то, что происходило не сознательно, делалось проникновением, просачиванием, подобно тому как аспекты американской культуры и языка сегодня проникли во все уголки земного шара. Греческая культура была настолько мощной, что около половины еврейского населения стали эллинистами - термин, который в еврейской исторической литературе относится исключительно к евреям, покоренным греческой культурой. Так греки подорвали энергию еврейской цивилизации, опустошая резервы ее лучшей молодежи, коварно проникая в мыслительное пространство каждого, кто не был достаточно быстр и бдителен, чтобы уловить эту динамику.

представлениями о медицинской этике и политике, экономике и семье и т.д.¹.

Но это не все. Снижение нашего духовного уровня побуждает Шехину войти в галут, то есть открыться в местах, где она смешивается с טומא и, следовательно, не может светить в полную силу². Но когда Всевышний учил нас этому принципу, Он говорил о нем как о благе: Он, Всевышний, будет сопровождать нас в изгнание и останется с нами там: בראשית מו ד: אנכי ארד עמך. מצרימה ואנכי אעלך גם עלה. Он просто будет считать Себя одним из членов еврейского народа, который находится в изгнании!³

Б-г с нами, но Шехина *в изгнании!*⁴ И изгнание означает, что Присутствие Всевышнего является более скрытым⁵. Галут Шехины – это ситуация, когда даже микроскопическое допущение, что в этом мире есть хоть что-то независимое от Него: природа или те же египтяне – становится невозможным⁶. Сила, которую утратили евреи, передается цивилизации галута. Египтяне черпают свою силу из того же источника, что послужил причиной утраты силы евреями, т.е. из галута, в частности, из שפע גדול народов мира⁷.

Таким образом, галут на самом деле следует понимать как внешнее проявление нашего внутреннего духовного состояния. Упадок духовности в нас приводит к галуту Шехины – сведению к минимуму света Всевышнего⁸, что, в свою очередь, приводит нас к физическому галуту.

Галут, однако, не только следствие. При всей своей презренной нечистоте он предоставляет нам возможность тikuна⁹. Он одновременно и болезнь, и лекарство, потому что Всевышний обещал нам, что Он выйдет из галута и что Он возьмет нас с Собой¹⁰.

¹ עיין בפחד יצחק, חנוכה בכמה מאמרים שגלות יון היא גלות השכל ובאמת זה עיקר הגלות ג"כ בגלות מצרים.

² רמח"ל, ספר הכללים, כללי פתחי חכמה ודעת, כלל תשיעי: ויש שני מיני גלות, גלות הענפים, שהם הנשמות והמלאכים, וגלות לשורש עצמו, פירוש לשכינה... כיון שהיא גולה, הגילוי לא נעשה... אלא במקום ששם מצב הקליפות. ולא כל אורותיה מתגלים שם, רק חלקים מהם... [ו]משם משפיעים לישראל, אך השפעתם חסרה מאד.

³ דעת זקנים מבעלי התוספות (בראשית מו ד): נמנה הקב"ה עמהם בעצמו ובכבודו שהרי בפרטן לא תמצא רק ס"ט

⁴ רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"א: הקלקול השלישי (של גלות) שיצאה השכינה וגלתה בין שרי הטומאה וכמה מיני מאורות עצומים וחזקים יצאו אחריה ונמסרו ביד קליפות

⁵ דברים לא יח: ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא
רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"א: שכל הימים שהיו ישראל בגלות... אותו האור הראוי לאותם הימים לא אבד

⁶ שיחות מוסר, ח"א, מאמר ב: ואחז"ל (ב"ר ר"פ וישלח): ... אפילו אתה מקימני כמה פעמים איני קם. וגו'... ולא יתכן לראות את כבוד ד' כל זמן שהכל מסביב טבע ועפר, והוא הוא הקרוי גלות השכינה... כשיברר הקב"ה על הר סיני השתיק כל העולם, כדי שידעו הבריות קול אנכי ד' אלוקיך מן ההכרח לסלק כל קולות הטבע... אפילו היו שרפים אומרים "קדוש קדוש קדוש ד' צבקות מלא כל הארץ כבודו" אף זו מסתירה ומונעת גילוי כבוד ד' במילואו

⁷ רמח"ל, מאמר הגאולה: ועל כן נמשך לאמות שפע גדול וכח ממשלה שלא היו בהם בראשונה

⁸ רמח"ל, מאמר הגאולה: ולא תאמר שלא נמשך מ[המאורות] שפע, כי אם כך היה, לא היה העולם עומד. אבל באמת לא נמשך אלא מה שצריך בהכרח ואי אפשר זולתו, ונמצא הכל בצמצום, על כן אין שמחה.

⁹ רמח"ל, מאמר הגאולה: והיתה הגלות... לתועלת ישראל... כי אז קבלו המקטרגים חלקם

¹⁰ העמק דבר פרשת לך לך (בראשית יז): (ז) והקמותי את בריתי: הבטיחו להשיגח עליו ועל זרעו בהיותו בקרב עמים רבים עד שיגיעו לידי תכלית.

Маараль объясняет, что галут в конечном счете явление неестественное, нарушение в естественном ходе вещей¹. Неестественно для евреев находиться в рассеянии², неестественно для нас зависеть от других народов. А поскольку это неестественно, это должно прекратиться. Ни Шехина, ни еврейский народ не принадлежат галуту. К концу нашего изгнания законы духовного характера неизбежно возобладают. Геула – не просто стремление или надежда, это естественные внутренние силы истории, которые приведут мир к данному результату³, потому что развитие и продолжение есть только у вещей естественных⁴.

Причина, по которой существует галут, объясняет Маараль, заключается в том, что мир состоит из физической (материальной) и духовной составляющих. Эти два измерения, материальное и духовное, зеркально отражают одно другое. Евреи, которые сделали свой выбор, присоединившись к ядру духовных устремлений, способны объединить эти силы. С другой стороны, их духовные неудачи приводят к распылению этих сил в дискретном материальном мире. В материальном мире вещи «индивидуализированы» и разделены самым различным образом. Эту реальность и представляют четыре страны галута⁵.

Своим существованием евреи обязаны своему духовному содержанию – они являются формой в чистом виде. Уберите эту форму – и евреи не смогут существовать в материальном мире. Египтяне же, наоборот, представляют собой материю и только, безо всякой формы, – они рабы самих себя, своих инстинктов, своих «самодельных» богов⁶, реагирующие только на внешнее и полностью зависимые от своих прихотей⁷. Совершенно понятно, что народ формы окажется в подчинении у народа материи, если форма будет первым утрачена⁸. И само это понимание подсказывает нам, почему движение к Синаю – к духовности – стало также скрытой пружиной физического освобождения евреев⁹.

¹מהר"ל, נצח ישראל פ"א: הגלות הוא שינוי ויציאה מן הסדר

²מהר"ל, נצח ישראל פ"א: מהר"ל, נצח ישראל פ"א: הפיזור אינו דבר טבעי

³מהר"ל, נצח ישראל פ"א: הגלות בעצמו הוא ראייה והוכחה ברורה על הגאולה ... וכל הדברים אשר הם יוצאים ממקום הטבעי והם חוזין למקומם, אין להם עמידה במקום הבלתי טבעי להם רק הם חוזרים למקום הטבעי [שאין עומדים בתמידות רק הדברים הטבעיים], כי אם היו נשארים במרום הבלתי טבעי להם, היה נעשה הבלתי טבעי טבעי.

⁴מהר"ל, נצח ישראל פ"א: שאין עומד בתמידות רק דברים טבעיים

⁵מהר"ל, נצח ישראל פ"א: ומ"מ אי אפשר שלא יהיה העולם הזה בו מדריגה בקדושה מה ... כי העולם הזה בא מן הש"י ... ומפני זה העולם אשר הוא בעל גשם יש בו בחינה נבדלת בלתי גשמי, ובחינה זאת היא מצד הפועל שהוא נבדל מן הגשמי, ויש בעוה"ז ג"כ בחינה גשמית וזה מצד הנברא עצמו שהוא גשמי. וכנגד זה עמדו שתי בחינות מחולקות: א-עו"ג שהם נוטים אל הגשמי וזהו בחינה אחת, ב-והאומה הישראלית האומה הקדושה כנגד הבחינה השנית

⁶מהר"ל, אור חדש (ה יג): כי החומר שהוא חסר ראוי לו העבדות בפרט, וכדכתיב (בראשית כב ה) 'שבו לכם פה עם החמור', עם הדומה לחמור.

ויקרא יח ג: כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו ... ספרי שם: מנין שלא היו אומה באומות שהיו דרכיהם כמו מצרים? תלמוד לומר 'כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו'

⁷ממעמקים עמ' 38 & 39

⁸ממעמקים עמ' 42: כאשר ישראל נפלו ממדרגת הצורה השלימה הם נעשו ירודים יותר מאותה אומה אשר נאמר עליה (יהזקאל כג) 'אשר בשר חמורים בשרם' (על פי שמות רבה בא יח).

⁹ממעמקים, שם: אך לאחר שישאל חזרו לדרגתם העצמית - למדרגה הצורה השלימה – הם 'ירדו' על עם הדומה לחמור, ויצאו ממצרים.